

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 347.919:347.6(048)

Тимченко Геннадій Петрович –
доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу проблем цивільного,
трудового і підприємницького
права Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України

НОВАТОРСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ У ПОРЯДКУ НЕПОЗОВНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Рец. на кн.: Чурпіта Г. В. Захист сімейних прав та інтересів у
порядку непозовного цивільного судочинства / Г. В. Чурпіта. –
Київ : Алерта, 2016. – 434 с.*

Однією з ознак правової держави є законодавче закріплення та реальне забезпечення основних прав людини, тобто наявність налагодженого правового механізму їх охорони й захисту. Найефективнішим способом захисту прав і свобод людини та громадянина є судовий захист, що забезпечує відновлення порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод, інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб чи держави. Судовий захист прав, свобод та інтересів здійснюється в межах різних видів судочинства. Водночас особливий науковий інтерес становить проблема захисту в порядку непозовного цивільного судочинства прав і свобод людини та громадянина, що виникають із сімейних правовідносин.

Особливий приватноправовий характер сімейних правовідносин суттєво впливає на процесуальну форму розгляду таких справ. Проте не можна заперечувати існування зворотного впливу: цивільне процесуальне право як самостійна

галузь права з власними принципами та інститутами впливає на окремі інститути сімейного права. Таким чином, дослідження взаємного впливу матеріальної та процесуальної галузі права в контексті захисту в порядку непозовного цивільного судочинства сімейних прав та інтересів особи є актуальним і перспективним напрямом наукового пошуку.

Ступінь наукового розроблення проблематики захисту сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства є досить низьким, монографічні дослідження за цією тематикою у вітчизняній науці цивільного процесуального права відсутні. Отже, об'єктивна необхідність у теоретичних дослідженнях інституту захисту сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства зумовлює актуальність зазначеної теми та своєчасність поданої на рецензування монографії.

З огляду на викладене, у монографії розглянуто два основні блоки проблем.

По-перше, досліджено теоретико-правові й методологічні засади захисту сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства, а також визначено взаємозв'язок норм сімейного права й процесуальної форми непозовного цивільного судочинства. У відповідному контексті розкрито еволюцію правового регулювання захисту сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства, визначено юридичну природу, сформульовано поняття та виокремлено види непозовного цивільного судочинства, визначено специфіку суб'єктивних сімейних прав та охоронюваних законом (законних) сімейних інтересів як особливого об'єкта судового захисту, а також відповідні способи захисту. Також досліджено взаємозв'язок і визначено напрями впливу матеріально-правового регулювання сімейних правовідносин на такі елементи процесуальної форми непозовного цивільного судочинства: підвідомчість і підсудність заяв щодо захисту сімейних прав та інтересів; склад і цивільний процесуальний статус осіб, які беруть участь у відповідних справах; доказування.

По-друге, визначено особливості судового захисту в порядку непозовного цивільного судочинства окремих

класифікаційних груп суб'єктивних сімейних прав та охоронюваних законом (законних) сімейних інтересів. Останні диференційовано за суб'єктним складом їх носіїв на: суб'єктивні сімейні права та охоронювані законом (законні) сімейні інтереси, які виникають із шлюбних правовідносин; суб'єктивні сімейні права й охоронювані законом (законні) сімейні інтереси, що виникають із правовідносин батьків і дітей; суб'єктивні сімейні права та охоронювані законом (законні) сімейні інтереси, які виникають з інших сімейних правовідносин.

Варті уваги також науково обґрунтовані результати монографічного дослідження Г. В. Чурпіти. Серед іншого доцільно наголосити на таких висновках автора.

По-перше, у монографії сформульовано поняття непозовного цивільного судочинства як особливого виду цивільного судочинства, у порядку якого розглядаються цивільні справи з метою захисту охоронюваних законом (законних) інтересів та/або безспірних суб'єктивних прав, що впливають зі змісту чітко регламентованих процесуальним чи матеріальним законом правовідносин.

По-друге, виокремлено ознаки непозовного цивільного судочинства, серед яких: а) відсутність спору про право, пов'язаного з тим, що відповідне право порушується, не визнається або оспорується; б) особливий об'єкт судового захисту, яким у справах окремого провадження є охоронюваний законом (законний) інтерес, а в справах наказного провадження – суб'єктивне право, що впливає зі змісту чітко регламентованих цивільним процесуальним законом правовідносин; в) зумовлена спеціальною метою та особливим об'єктом судового захисту специфіка процесуальної форми розгляду таких справ, що полягає в наявності спеціальних норм, якими регламентовано виключну підсудність відповідних заяв, особливий суб'єктний склад осіб, які беруть участь у справі, спрощений характер окремих процесуальних дій тощо; г) вичерпний перелік правовідносин, з метою захисту окремих елементів змісту яких (безспірних суб'єктивних прав та охоронюваних законом (законних) інтересів) закон дозволяє звернутися із заявою про відкриття провадження в справі.

По-третє, Г. В. Чурпіта обґрунтувала доцільність класифікації суб'єктивних сімейних прав та охоронюваних законом (законних) сімейних інтересів, які підлягають захисту в порядку непозовного цивільного судочинства, за суб'єктним складом їх носіїв на: а) суб'єктивні сімейні права та охоронювані законом (законні) сімейні інтереси, суб'єктами яких є подружжя; б) суб'єктивні сімейні права та охоронювані законом (законні) сімейні інтереси, суб'єктами яких є батьки та діти; в) суб'єктивні сімейні права та охоронювані законом (законні) сімейні інтереси, носіями яких є суб'єкти інших сімейних правовідносин.

По-четверте, в контексті дослідження взаємозв'язку норм матеріального права та цивільної процесуальної форми непозовного цивільного судочинства сформульовано висновок про те, що загальна й спеціальна процесуальні форми непозовного цивільного судочинства зумовлені змістом та характером норм сімейного права, які одночасно є джерелами як процесуального, так і матеріального закону, позначаючись на родових та категоріальних властивостях сімейних справ, що варто пояснювати обґрунтованим прагненням законодавця забезпечити стабільність Цивільного процесуального кодексу України та уникнути перевантаження останнього спеціальними правилами.

Також варто звернути увагу на значну кількість нових підходів до розглянутої проблеми, які збагачують наукову думку, дають змогу з іншого боку розглядати традиційні позиції вчених-процесуалістів. З огляду на це, можна висновувати про оригінальність, самостійність і наукову новизну рецензованої роботи та використання автором новаторських підходів до розв'язання цілої низки питань.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що подана на рецензування монографія Чурпіти Ганни Вікторівни «Захист сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства» є ґрунтовним науковим дослідженням, у межах якого розв'язано важливу науково-практичну проблему – розроблено теоретичні засади практичної реалізації інституту непозовного цивільного судочинства щодо особливого об'єкта правової охорони – сімейних прав та інтересів, відповідає вимогам до таких праць і може бути рекомендована до опублікування.

Hennadii Tymchenko – Doctor of Law, Professor, Leading Scientific Researcher of the Department of the Problems of Civil, Labor and Entrepreneur's Law of the Institute of the State and the Law named after V. M. Koretskyi of the National Academy of Sciences of Ukraine

The Innovative Approach to Solving Problems of the Family Rights and Interests' Protection in the Case of Voluntary Civil Proceeding.

Review of the book: Chuprita H. The Defense of the Family Rights and Interests' Protection in the Case of Voluntary Civil Proceedings / H. Chuprita. – Kyiv : Alerta, 2016. – 434 p.

Тимченко Г. П. – доктор юридических наук, профессор, ведущий научный сотрудник отдела проблем гражданского, трудового и предпринимательского права Института государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины

Новаторский подход к решению проблем защиты семейных прав и интересов в порядке неискового гражданского судопроизводства

Рец. на кн.: Чурпита А. В. Защита семейных прав и интересов в порядке неискового гражданского судопроизводства / А. В. Чурпита. – Киев : Алерта, 2016. – 434 с.